

KENNISPLATFORM
VEEHOUDERIJ
EN HUMANE GEZONDHEID

Jaarverslag 2018

Doorgroeien in kwaliteit,
bekendheid en autoriteit

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Organisatie en samenwerking	5
1.1 Organisatiestructuur	5
1.2 Gezamenlijk de koers bepalen	6
2. Producten	7
2.1 Kennisberichten	7
2.2 Reacties op actualiteiten	9
2.3 Communicatieproducten	10
3. Bijeenkomsten: Kennis laten landen	12
3.1 Symposium	12
3.2 Themabijeenkomsten	12
4. Financiële resultaten	13
4.1 Ontvangen budget	13
4.2 Kostenoverzicht 2018	15
4.2 Toelichting op de kosten per activiteitgroep	17

Voorwoord

Het Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid wil professionals, die dagelijks bezig zijn met beleid en de uitvoering van lokale en regionale veehouderij ontwikkelingen, beter in staat stellen antwoord te geven op vragen en zorgen van lokale en regionale overheden, burgers en bedrijven. Een missie die nog steeds staat als een huis.

Het jaar 2018 stond in het teken van doorgroeien in kwaliteit, bekendheid en autoriteit. In het eerste half jaar zijn hier goede stappen in gezet. Er zijn themabijeenkomsten georganiseerd om de kennisproducten te evalueren en doorontwikkelen. Er zijn kennisberichten geschreven en geupdate. De website is vernieuwd en gebruiksvriendelijker gemaakt. En er is een doelgroepenstrategie uitgewerkt om de verschillende doelgroepen beter te bereiken en bedienen.

Halverwege het jaar werd het Kennisplatform geconfronteerd met een krimp budget. Dit is opgevangen door een herprogrammering. In september 2018 werd duidelijk dat het budget vooralsnog ook in 2019 en 2020 lager wordt, tenzij het agrarisch bedrijfsleven de financiering volledig levert. De consequentie van deze herprogrammering was dat het symposium, een themabijeenkomst en enkele nieuwe kennisberichten zijn uitgesteld. Het Kennisplatform vindt het spijtig dat maatschappelijk gewenste thema's nu niet opgepakt zijn.

Toch kijken we terug op een jaar met goede producten en enkele succesvolle bijeenkomsten. Het Kennisplatform draait goed, wordt door een steeds bredere doelgroep gevonden en krijgt veel waardering. We hebben weer stappen gezet om onze ambitie waar te maken, namelijk dat we dé autoriteit zijn die antwoord geeft op vragen over veehouderij en de gezondheid van mensen.

Annemarie Moons

Stuurgroepvoorzitter Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid. Voorzitter Wellant-college.

1. Organisatie en samenwerking

Het Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid is een samenwerkingsverband van zeven kennisinstituten en uitvoeringsorganisaties: RIVM, Wageningen University & Research, Universiteit Utrecht, ZonMw, GGD GHOR Nederland, Omgevingsdienst NL en LTO Nederland. Gezamenlijk zetten zij hun kennis in bij een deskundige en gewogen beoordeling van wetenschappelijke informatie.

1.1 Organisatiestructuur

De basisstructuur van de organisatie van het Kennisplatform bestaat uit een stuurgroep die wordt gevoed door een groep met inhoudelijke kennis (expertiseforum) en een groep met communicatiekennis (communicatieforum). Dit alles wordt aangestuurd vanuit een klein team van sleutelfunctionarissen dat eens per maand overleg heeft over de voortgang van de activiteiten van het Kennisplatform en de strategische keuzes. Dit zorgt voor continuïteit en regie in de uitvoering, waarbij keuzes indien nodig aan de Stuurgroep worden voorgelegd. Voor deze basisstructuur stellen de deelnemende organisaties medewerkers beschikbaar.

Stuurgroep Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid

Het expertiseforum functioneert als de vaste kern van experts die bij de kennisproducten en activiteiten betrokken worden. Per product/activiteit is een werkteam samengesteld waarin naast enkele leden van deze vaste kern ook een bredere groep deskundigen wordt betrokken.

De leden van het communicatieforum hebben gezorgd voor de uitvoering van de communicatie activiteiten. Bij elk kennisproduct en elke activiteit zijn enkele leden van het communicatieforum betrokken. Eenmaal is het communicatieforum bijeengekomen om de communicatiestrategie te herijken. Daarnaast had het communicatieforum elke maand telefonisch voortgangsoverleg. Door meer telefonisch te vergaderen, is zo efficiënt mogelijk ieders kennis en expertise ingezet.

1.2 Gezamenlijk de koers bepalen

De twee fora zijn in 2018 twee keer gecombineerd bij elkaar gekomen om gezamenlijk koers te bepalen. In april 2018 is er een gecombineerd overleg georganiseerd voor het communicatieforum en het expertiseforum. Centraal stonden de inhoudelijke en organisatorische uitwerking van het symposium en het bespreken van het concept-kennisbericht 'in gesprek over oplossingsrichtingen'.

In december is een bredere bijeenkomst georganiseerd om onder andere de mogelijke producten en activiteiten voor het jaarplan 2019 te bespreken. De leden van het expertiseforum en communicatieforum zijn hier voor uitgenodigd, evenals vertegenwoordigers van de financiers.

2. Producten

Het Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid heeft in 2018 aan een flink aantal producten gewerkt.

2.1 Kennisberichten

In 2018 is het Kennisplatform gestart met het updaten van kennisberichten voor zoönosen, fijnstof en antibioticaresistentie. Voor het kennisbericht zoönosen is een themabijeenkomst georganiseerd in april 2018, voor de inventarisatie van vragen en mogelijke aanvullingen.

Ook het kennisbericht geitenhouderij en gezondheid is in 2018 bijgewerkt op enkele onderdelen. Daarnaast is het kennisbericht mest en mestbewerking in februari 2018 afgerond en gepubliceerd, en eind 2018 uitgebreid met het hoofdstuk over veiligheid.

Twee nieuwe kennisberichten waar veel werk voor is verricht in 2018 zijn het kennisbericht 'in gesprek over oplossingsrichtingen' en het kennisbericht 'zorg en recreatie'. Dit jaar zou ook gestart worden met de nieuwe kennisberichten over 'positieve effecten van veehouderij op gezondheid' en 'dieraantallen, megastallen en gezondheid', maar door de herprogrammering zijn deze halverwege het jaar uitgesteld.

Kennisbericht 'in gesprek over oplossingsrichtingen'

Verduurzaming van de veehouderij is een weerbaar vraagstuk. Het hart van dit kennisbericht wordt gevormd door vier inzichten die voor het samenwerken aan een complex vraagstuk behulpzaam kunnen zijn. Deze inzichten worden los van elkaar beschreven, maar hebben in de praktijk sterke samenhang:

- Inzicht 1. Herken en waardeer kleine stappen;
- Inzicht 2. Zorg voor een integrale blik;
- Inzicht 3. Respecteer de risicobeleving en werk aan het vergroten van acceptatie;
- Inzicht 4. Ga wijs om met onzekerheden.

Begin 2019 is dit kennisbericht gepubliceerd.

Kennisbericht 'zorg en recreatie'

Dit kennisbericht gaat over de combinatie van vee en mensen op zorgboerderijen, kinderboerderijen, bij agrarische kinderopvang, recreatie, boerderij-educatie en evenementen. Met uitzondering van kinderboerderijen vallen alle bovengenoemde onder de multifunctionele landbouw (MFL). Een gemeenschappelijk kenmerk van recreatie- en zorgbedrijven is dat allen een publieksfunctie vervullen. Een locatie met een publieksfunctie is (openbaar) toegankelijk voor publiek. Bij de onderdelen zorgboerderij en recreatie komen naast dag(deel)besteding ook 24-uurs zorg en opvang voor.

Een aantal van bovengenoemde zorg en recreatieactiviteiten heeft als doel om direct contact tussen publiek en dieren te faciliteren.

Dit kennisbericht zet op een rij welke kennis er is over positieve en negatieve effecten op de gezondheid van cliënten en bezoekers van zorg en recreatie. Naar verwachting wordt het medio 2019 opgeleverd.

2.2 Reacties op actualiteiten

Er is 42 keer een vraagstelling geregistreerd en beantwoord in 2018. Enkele keren leidt de vraagstelling tot een kennisbericht, een memo of een nieuwsbericht. Zo is een aantal keer een uitgebreider bericht gemaakt naar aanleiding van nieuwe publicaties of naar aanleiding van discussies over de kennis in de media. Hieronder een korte beschrijving van enkele berichten.

ILVO-studie veehouderij en gezondheid

Het Vlaamse Instituut voor Landbouw, visserij- en voedingsonderzoek (ILVO) heeft in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen het rapport "Intensieve veeteelt en de gezondheid van omwonenden - analyse van de problematiek op basis van een literatuurstudie" opgesteld. ILVO wijst op gezondheidseffecten die bij omwonenden kunnen optreden. De uitkomsten van de ILVO-studie komen dan ook in grote lijnen overeen met de inzichten in Nederland. Berichten in de media wekken echter de indruk dat er geen gezondheidseffecten zouden zijn. Dat is aanleiding geweest voor het Kennisplatform om de studie te duiden.

Varkenshouderij en gezondheid – artikel USA (NC)

In een Amerikaanse studie in een deel van de staat North Carolina, is gekeken naar de relatie tussen sterfte, de gezondheid van mensen en de nabijheid tot varkensbedrijven. De conclusie van deze studie klinkt vrij ernstig en dat was aanleiding voor enkele leden om het Kennisplatform te vragen om een nadere duiding van deze uitkomsten. De hoofdboodschap van de geschreven memo is dat in deze studie naar zeer uiteenlopende gezondheidsuitkomsten is gekeken die niets met elkaar te maken hebben, en ook is niet duidelijk hoe de varkenshouderij dergelijke effecten zou kunnen veroorzaken. Het moet dan ook als een explorerend, hypothese-genererend onderzoek worden gezien, waaraan geen conclusies verbonden kunnen worden.

VGO 3 – Q&A nav nieuwste deelstudie

Op 22 oktober 2018 kwam het eerste deelrapport van VGO 3 uit: 'Longontsteking in de nabijheid van geiten- en pluimveehouderijen'. Het Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid heeft in een Q&A bericht antwoord gegeven op 16 vragen die door onze partners zijn gesteld naar aanleiding van dit rapport.

Effect geitenmoratorium op ruimtelijke ordening

Betekent het zogenaamde geitenmoratorium dat er in de buurt van geitenbedrijven niet gebouwd mag worden? De gemeente Bergeijk worstelde met de vraag hoe hier een goede afweging in gemaakt kan worden. Daarom organiseerde de gemeente een gesprek met de Omgevingsdienst Zuidoost-

Brabant (Odzob), de GGD Gemeentelijke/gewestelijke gezondheidsdienst en het Kennisplatform waar alle argumenten en overwegingen op tafel kwamen. Met ondersteuning van het Kennisplatform heeft de Omgevingsdienst het memo “Omgekeerde werking geitenmoratorium” opgesteld voor de gemeente. Daarin is goed beargumenteerd hoe omgegaan kan worden met dit soort ingewikkelde afwegingen in de nabijheid van een geitenhouderij. Op 31 juli heeft de gemeente Bergeijk het memo vastgesteld. Deze casus is een mooi voorbeeld hoe een gemeente dankzij het Kennisplatform landelijke kennis kan benutten voor lokale afwegingen.

2.3 Communicatieproducten

Het logo en de huisstijl van het Kennisplatform zijn in 2018 vernieuwd. Er zijn drie nieuwsbrieven uitgebracht. Daarnaast is alle content overgezet naar een nieuwe website en deze is doorlopend bijgewerkt. Voor alle producten geldt dat er een nieuwe vormgeving voor is uitgewerkt, denk aan website, presentatie, visitekaartje, briefpapier en rolbanner. Om meer bekendheid te genereren voor het Kennisplatform zijn meerdere acties uitgevoerd. Eén van deze acties betrof het plaatsen van een artikel in het Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen.

Uitleg over Kennisplatform in Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen

In maart 2018 verscheen het artikel ‘Kennisplatform verschaft duidelijkheid over effecten van veehouderij op humane gezondheid’ in het Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen. Het is bedoeld om bredere bekendheid te geven aan de rol en de producten van het Kennisplatform. Dit artikel is onderdeel van een reeks artikelen over veehouderij en gezondheid.

Een overzicht van de publicaties op de website:

- 11-11-2018 Nieuwsbericht ‘Longontsteking in relatie tot veehouderijen’
- 31-10-2018 Nieuwsbericht ‘Gezondheidsrisico’s rond varkenshouderijen in Amerika slechts aanleiding voor verder onderzoek’
- 25-09-2018 Nieuwsbrief 12
- 29-08-2018 Nieuwsbericht ‘Waarschuwing voor giftig maïskuilgas’
- 24-07-2018 Jaarplan 2018 gepubliceerd
- 12-07-2018 Nieuwsbericht ‘Aanpak warme sanering Varkenshouderij’
- 15-05-2018 Jaarverslag 2017 gepubliceerd
- 25-04-2018 Nieuwsbrief 11
- 25-04-2018 Nieuwe website voor het Kennisplatform
- 12-04-2018 Nieuwsbericht ‘Rendement combi-luchtwaters lager dan verwacht’
- 04-04-2018 Nieuwsbericht ‘Rapport RLI - Duurzaam en Gezond, samen naar een houdbaar systeem’
- 12-03-2018 Artikel in Tijdschrift voor Gezondheidswetenschappen met uitleg over Kennisplatform
- 01-03-2018 Nieuwsbericht ‘Richtlijn veilig gebruik biogasinstallatie beschikbaar in het Nederlands’
- 19-02-2018 Nieuwsbericht ‘Rapport Gezondheidsraad – gezondheidsrisico’s rond veehouderijen’
- 14-02-2018 Nieuwsbericht ‘Gezondheidswinst vraagt ambitieus plan voor luchtkwaliteit’
- 13-02-2018 Kennisbericht ‘mest en mestbewerking’
- 09-02-2018 Nieuwsbericht ‘Kans op besmetting ESBL via veehouderij is klein’
- 25-01-2018 Nieuwsbericht ‘Uitkomsten ILVO-studie verkeerd geïnterpreteerd’

3. Bijeenkomsten: Kennis laten landen

3.1 Symposium

De voorbereidingen voor het volgende symposium zijn in april 2018 gestart met een gezamenlijke bijeenkomst van communicatieforum en expertiseforum. Daar is de basis gelegd voor vorm en inhoud van het symposium. Beoogde datum was november 2018, maar vanwege problemen met de financiering is het symposium verschoven naar maart 2019. De voorbereidingen zijn daarom vanaf oktober 2018 weer opgestart.

3.2 Themabijeenkomsten

In 2018 heeft het Kennisplatform twee themabijeenkomsten georganiseerd, over zoönosen en over geur. Doel van deze bijeenkomsten was het laten landen van de kennis en ophalen wat professionals nodig hebben om de betreffende kennisberichten te kunnen gebruiken.

Themabijeenkomst Zoönosen

Op 12 april kwamen vertegenwoordigers van gemeenten, provincies, rijksoverheid, omgevingsdiensten, GGD'en, bedrijfsleven en kennisinstituten bijeen om te spreken over het kennisbericht zoönosen. Het Kennisplatform wilde

weten of het kennisbericht in deze vorm te gebruiken is in de praktijk en hoe het eventueel beter kan. Daarnaast bood de bijeenkomst ruimte om met elkaar in gesprek te gaan over de dagelijkse praktijk. De bijeenkomst heeft diverse verbeterpunten opgeleverd voor het kennisbericht.

Themabijeenkomst Geur

Op 12 juni organiseerde het Kennisplatform een themabijeenkomst over het kennisbericht geur. Na presentaties over de recente luchtwasser onderzoeken en over de huidige kennis rond geurhinder werd er over drie weerbarstige thema's in workshops verder gepraat. Deze thema's waren: ervaren en berekende geurhinder; cumulatie van geur; beperkingen van het model. Doel was om behoeften aan aanvullingen en verbeterpunten voor het kennisbericht geur te verzamelen. Daarnaast bood de bijeenkomst ruimte om van elkaar te leren en kennis uit te wisselen.

4. Financiële resultaten

4.1 Ontvangen budget

Budget voor 2018 per 1 januari 2018

Het jaar 2018 zijn we gestart met een verwacht budget van € 645.000,-. Begin 2018 is een eindafrekening over de periode 2015 tot en met 2017 opgemaakt. In het jaarplan 2018 werd uitgegaan van het afsluiten van deze periode met een tekort van ongeveer € 20.000,-. Dit is definitief vastgesteld op €21.145,-. Tijdens het financiersoverleg van 7 maart 2018 hebben de financiers ermee ingestemd dit tekort op te vangen in de begroting voor 2018. Hiermee kwam het beschikbare budget voor 2018 uit op € 623.855,-.

Budget voor 2018 per 27 september 2018

In de loop van 2018 werd duidelijk dat er vanuit het agrarisch bedrijfsleven minder dan de toegezegde € 215.000,- beschikbaar zou komen. Tijdens het financiersoverleg van 27 september 2018 is vastgesteld dat er naar verwachting € 100.000,- beschikbaar komt in 2018. Om te voorkomen dat er een tekort zou ontstaan, heeft de Stuurgroep een herprogrammering voor 2018 doorgevoerd. Het symposium is doorgeschoven naar 2019, een themabijeenkomst is geschrapt, twee nieuwe kennisberichten en twee updates van bestaande kennisberichten zijn uitgesteld. Hiermee is € 115.000,- gekort op de verwachte besteding, waarmee het totale beschikbare budget voor 2018 uitkwam op € 508.855,-.

Budget voor 2018 per 14 november 2018

In aanvulling op de bijdragen van zeven diersectoren en LTO Nederland, liet de Producenten Organisatie Varkenshouderij (POV) op 14 november 2018 weten eveneens cofinanciering beschikbaar te stellen. Aangezien ZuivelNL eerder al had besloten 30% van de bijdrage van het agrarisch bedrijfsleven te leveren, steeg ook de bijdrage van ZuivelNL. De totale bijdrage van het agrarisch bedrijfsleven voor 2018 kwam daarmee uit op € 126.934,-. Daarmee is het definitief vastgestelde budget voor 2018 € 535.789,-.

Tripartite financiering

Rijksoverheid, decentrale overheden en agrarisch bedrijfsleven hebben gezamenlijk afgesproken ieder 1/3e deel van de financiering te leveren. Voor 2018 is eenmalig een uitzondering gemaakt, om te voorkomen dat het Kennisplatform halverwege het jaar stilgelegd werd. Voor 2019 en 2020 leveren rijksoverheid en decentrale overheden ieder evenveel als het agrarisch bedrijfsleven. Indien de bijdrage van het agrarisch bedrijfsleven stijgt, laten rijksoverheid en decentrale overheden hun bijdrage evenredig stijgen – tot het maximum van ieder € 215.000,-.

4.2 Kostenoverzicht 2018

In 2018 is in totaal voor € 451.029,- besteed. Van de beschikbare € 535.789,- is dus € 84.760,- overgebleven. Doordat de bijdrage van de POV pas eind 2018 bekend werd, kwam er vanuit het agrarisch bedrijfsleven € 26.000,- meer budget beschikbaar dan was geraamd. Zonder deze bijdrage is sprake van een overschot van € 58.760,-. Dit kan als volgt verklaard worden:

- Doordat het symposium werd doorgeschoven naar 2019 werd er naast de € 60.000,- geraamde bezuiniging nog eens € 23.000,- minder uitgegeven aan voorbereidende werkzaamheden.
- Doordat er efficiënter samengewerkt is, is € 30.000,- minder uitgegeven aan overlegstructuur en management algemeen. Tegelijk is aan het organiseren en verantwoorden van de financiering juist € 11.000 meer uitgegeven.
- Doordat er gerekend was op meer vragen en uitgebreidere vragen, is er € 23.000,- minder besteed dan geraamd aan ad hoc vragen.
- Voor de communicatieproducten – met name de website en de nieuwe huisstijl – is € 16.000,- meer uitgegeven dan geraamd.

De rest is het gevolg van enkele kleinere verschillen tussen raming en realisatie.

Activiteit / product	Ureninzet	Kosten ureninzet incl. BTW	Materieel. incl. BTW	Totaal BTW
Kennisberichten	581	€ 78.065,-		€ 78.065,-
Ad hoc vragen	231	€ 31.920,-		€ 31.920,-
Memo's	228	€ 32.804,-		€ 32.804,-
Symposium	264	€ 32.229,-		€ 32.229,-
Themabijeenkomst	210	€ 26.065,-	€ 4.492,-	€ 30.557,-
Communicatieproducten	496	€ 55.591,-	€ 9.910,-	€ 65.501,-
Overlegstructuur	703	€ 86.947,-	€ 2.455,-	€ 89.402,-
Management algemeen	301	€ 31.851,-	€ 8.000,-	€ 39.851,-
Management financiering	467	€ 48.880,-	€ 1.820,-	€ 50.700,-
Totalen	3.481	€ 424.352,-	€ 26.677,-	€ 451.029,-

4.3 Toelichting op de kosten per activiteitgroep

Kennisberichten, ad hoc vragen en memo's

Betreft de uren voor schrijven, reviews en overleg.

Symposium

Betreft de uren voor voorbereiding voor het symposium in november 2018, dat halverwege 2018 is doorgeschoven naar maart 2019.

Themabijeenkomst

Betreft de uren voor voor- en nabereiding van de twee bijeenkomsten in 2018. Materieel betreft locatie en catering.

Communicatieproducten

Betreft de uren voor website, vormgeving, sociale media en nieuwsbrieven. Materieel betreft inhuur voor ontwerp logo, vormgeving en fotografie.

Overlegstructuur

Dit zijn de uren voor de overleggen van strategisch overleg, gecombineerd communicatie- en expertiseforum (2) en tussentijdse afstemming. Materieel betreft locatie en catering.

Management

De ureninzet voor het voeren van secretariaat, inclusief een jaarplan, jaarverslag en contracten en facturen voor de deelnemers. Daarnaast betreft het de ureninzet van het secretariaat voor, tijdens en na de stuurgroepoverleggen (5) en financiersoverleggen (4). Materieel betreft de inzet van de onafhankelijk voorzitter, locatie, catering en notuleren financiersoverleg.

Colofon

Het Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid is een samenwerkingsverband van RIVM, Wageningen University & Research, Universiteit Utrecht, ZonMw, GGD GHOR Nederland, Omgevingsdienst NL en LTO Nederland.

Uitgave:

Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid

Tekst:

Bureau Kennisplatform Veehouderij en humane gezondheid

Vormgeving:

XDialogue
RIVM

Bilthoven, mei 2019

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

www.kennisplatformveehouderij.nl

